

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over „De trans-Atlantische dialoog: hoe de trans-Atlantische relatie te verstevigen?”

(2004/C 241/15)

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft op 16 en 17 juli 2003 besloten overeenkomstig artikel 29, lid 2, van zijn reglement van orde een initiatiefadvies op te stellen over: „De trans-Atlantische dialoog: hoe de trans-Atlantische relatie te verbeteren?”.

De gespecialiseerde afdeling „Externe betrekkingen”, die met de voorbereidende werkzaamheden werd belast, heeft haar advies op 20 april 2004 goedgekeurd. Rapporteur was mevrouw Belabed.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 409e zitting van 2 en 3 juni 2004 (vergadering van 3 juni) het volgende advies uitgebracht, dat met 160 stemmen vóór en 15 stemmen tegen, bij 18 onthoudingen, werd goedgekeurd.

1. Samenvatting

A. De Europese Unie en de Verenigde Staten, die al een lange en voor beide partijen vruchtbare periode van overleg en samenwerking achter de rug hebben, koesteren beide de fundamentele waarden en overtuigingen van open democratische samenlevingen. Zij hebben elkaar toegezegd in de nieuwe geostrategische context van het „post-Koude-Oorlogtijdperk” naar een full and equal partnership te zullen streven. Hoewel de veranderende omstandigheden hun onderlinge relatie meer dan eens op de proef hebben gesteld, zijn de fundamenten ervan onaangetast gebleven.

B. Europeanen en Amerikanen blijken op sommige terreinen wel en op andere niet op dezelfde golflengte te zitten. Wat de buitenlandse politiek betreft lopen de standpunten nogal uiteen, maar ten aanzien van sociale, economische en milieuvraagstukken liggen zij dicht bij elkaar dan men zou verwachten. Bovendien is er een brede consensus over de noodzaak de trans-Atlantische dialoog te intensiveren en een permanent karakter te geven, omdat dit niet alleen de langetermijnbelangen van de Unie en de Verenigde Staten zelf dient, maar ook de rest van de wereld ten goede komt.

C. De economische vervlechting tussen de Unie en de Verenigde Staten is in de loop der jaren steeds verder toegenomen. Hoewel vooral de handelsgeschillen tussen de twee partners de krantenkoppen halen, spelen de wederzijdse directe investeringen een veel belangrijkere rol dan de onderlinge handel en verloopt meer dan 99 % van de Europees-Amerikaanse handel zonder problemen. Toch is het een feit dat de toenemende economische interdependentie tot spanningen leidt. Wel gaat het daarbij vaak helemaal niet om handels- en douanekwesties, maar om meer fundamentele zaken als belastingen, regelgeving en governance.

D. Een vergelijking van de economische prestaties van beide partijen levert een gevarieerd beeld op. Beide economieën hebben hun sterke en hun zwakke punten, maar zij hebben wel één ding gemeen: er staan hun de komende jaren grote uitdagingen te wachten. Alleen door meer overleg te plegen en nauwer samen te werken zullen de twee partners hun bevolking zonder al te grote problemen door deze economisch moeilijke periode kunnen leiden.

E. De veranderende geopolitieke verhoudingen en daarmee samenhangende dreigingen hebben de trans-Atlantische relatie herhaaldelijk onder druk gezet. Door overal ter wereld te

ijveren voor beter bestuur en meer inspraak voor de sociale partners en andere middenveldorganisaties kunnen de Unie en de Verenigde Staten de wereld veiliger maken en de burgers beter in staat stellen mee te beslissen over hun eigen leef- en werkomstandigheden.

F. Ondanks de vele positieve effecten van het globaliseringsproces — open samenlevingen, open economieën en een aanzienlijke toename van handel, investeringen en welvaart — is niet iedereen erop vooruitgegaan. Door hun krachten te bundelen en zich samen in te zetten voor een betere governance op nationaal en internationaal niveau, en met name voor een betere sociale dialoog en een betere dialoog met de burger, kunnen de Unie en de Verenigde Staten het sociaal-economische en het milieupotentieel van het globaliseringsproces helpen realiseren.

G. Beide partijen beklemtonen het strategische belang van hun onderlinge betrekkingen en van een multilaterale aanpak van de wereldproblemen. Ook de recente voorstellen ter verbetering van de trans-Atlantische institutionele infrastructuur werden stevast gemotiveerd met het argument dat een permanente en intensieve dialoog niet alleen de betrekkingen tussen de twee partijen onderling, maar ook hun samenwerking met internationale organisaties en andere regio's in de wereld ten goede zou komen.

H. Het Comité geeft zijn volle steun aan de trans-Atlantische samenwerking en pleit ervoor om deze niet alleen te verdiepen, maar ook te verbreden door zo veel mogelijk kringen en instanties een stem in het kapittel te geven en de werkingssfeer van de diverse „dialogen” uit te breiden tot nog andere relevante thema's.

I. Net als het Ierse voorzitterschap is het Comité een warm voorstander van nauwere trans-Atlantische samenwerking en van een constructieve rol voor representatieve Europese en Amerikaanse middenveldorganisaties. Het pleit dan ook voor een verbreding en verdieping van de samenwerking op het vlak van het maatschappelijk middenveld, met name in het kader van de verschillende „dialogen”, en het is bereid om de onderlinge informatieverstrekking en de wisselwerking tussen de diverse netwerken en dialogen te helpen verbeteren en op die manier de weg te helpen effenen voor een meer permanente samenwerking en de oprichting van een trans-Atlantisch en/of Amerikaans Economisch en Sociaal Comité.

J. Het Comité biedt aan om als ontmoetings- en overlegforum voor de deelnemers aan de verschillende „dialogen” te fungeren en zo het trans-Atlantische overleg een extra impuls te geven. Het is ook van plan om samen met de betrokken kringen en organisaties een conferentie te organiseren om de trans-Atlantische dialoog een extra impuls te geven en ook het maatschappelijk middenveld aan deze en gene zijde van de Atlantische Oceaan ertoe aan te sporen zijn schouders onder de trans-Atlantische relatie te zetten. Dit zou niet alleen de langetermijnbelangen van de Unie en de Verenigde Staten zelf dienen, maar ook de rest van de wereld ten goede komen.

2. Achtergrond

2.1 De Europese Unie en de Verenigde Staten hebben al een lange en voor beide partijen vruchtbare periode van overleg en samenwerking achter de rug, waarvan het Marshall-plan een van de treffendste voorbeelden is. Met name tijdens de Koude Oorlog onderhielden zij zeer nauwe contacten met elkaar. Na de Koude Oorlog hebben zij in een aantal documenten de „krijtlijnen” voor hun verdere samenwerking in de nieuwe geostrategische context van het „post-Koude-Oorlogtijdperk” uitgezet⁽¹⁾. Trefwoorden waren daarbij: „bevorderen van vrede, stabiliteit en economische groei”, „aankpakken van wereldwijde problemen”, „intensiveren van de economische samenwerking” en „bruggen slaan over de Atlantische Oceaan heen”. Op 21 juni 1999 hebben zij op de Top in Bonn een verklaring aangenomen waarin zij beloofden zich in te zetten voor een full and equal partnership op economisch, politiek en militair gebied.

2.2 Deze initiatieven, die allemaal de steun van het Comité hebben gekregen, hebben geresulteerd in een soort „institutionele infrastructuur”, met o.m. de zgn. „trans-Atlantische dialogen”, die ook de sociale partners en het maatschappelijk middenveld een stem in het kapittel geven.

2.3 Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw trachten Europa en de Verenigde Staten zich zo goed en zo kwaad als het gaat aan de nieuwe ontwikkelingen in de wereld aan te passen. De veranderingen van de afgelopen jaren hebben de fundamenteën van de trans-Atlantische relatie niet aangetast, maar hebben wel de nodige spanningen en meningsverschillen met zich meegebracht, deels als gevolg van verschillen in visie en beleid, maar ook als gevolg van lacunes in de trans-Atlantische institutionele infrastructuur⁽²⁾.

2.4 Als de Europese en Amerikaanse beleidsmakers tot een constructieve dialoog en een gelijkgericht beleid willen komen, zouden zij er goed aan doen hun oor ook bij de burger te luisteren te leggen. Hoe deze tegen een en ander aankijkt, blijkt duidelijk uit enquêtes en peilingen zoals die van het German

Marshall Fund of the United States of het Pew Research Center for the People and the Press⁽³⁾. Deze onderzoeken hebben zowel overeenkomsten als verschillen aan het licht gebracht⁽⁴⁾. Amerikanen en Europeanen blijken wel een aantal basisovertuigingen te delen (open democratie, rechtstaat, mensenrechten en markteconomie)⁽⁵⁾, maar op het vlak van sociaal-culturele waarden niet altijd op dezelfde golflengte te zitten. Bij een recente opiniepeiling verklaarde een overweldigende meerderheid van de respondenten — 83 % van de Amerikanen en 79 % van de Europeanen — van oordeel te zijn dat Amerikanen en Europeanen er niet dezelfde sociaal-culturele waarden op nahouden⁽⁶⁾.

2.5 Hoewel de Amerikanen zich na de terreuraanslagen van 11 september 2001 minder solistisch zijn gaan opstellen, lopen de Amerikaanse en de Europese visie op de internationale politiek, en met name op Amerika's wereldleiderschap en de aanpak van internationale dreigingen, ver uiteen⁽⁷⁾. Zowel Amerikanen als Europeanen zijn tegen unilateralisme en vinden dat de Verenigde Naties een belangrijke functie vervullen en meer macht zouden moeten krijgen, maar dat neemt niet weg dat Amerikanen er geen probleem in zien de VN links te laten liggen als hun nationale belang daarmee het beste gediend is. Ook wat het gebruik van „zachte macht” betreft lopen de opvattingen uiteen: in de Amerikaanse cultuur en politiek heeft het fenomeen „zachte macht” zo goed als afgedaan⁽⁸⁾, maar in Europa is men wel in de kracht van diplomatie, handel en ontwikkelingshulp blijven geloven⁽⁹⁾. Overigens overheerst zowel in de Verenigde Staten als in Europa de overtuiging dat Europa's zachte macht een effectieve bijdrage kan leveren tot het oplossen van mondiale problemen⁽¹⁰⁾.

2.6 In 2003 stonden de Amerikanen positiever tegenover Europa dan de Europeanen tegenover de Verenigde Staten⁽¹¹⁾. Zowel de afwijzende houding van Europa tegenover de VS als de ongewoon positieve houding van de VS tegenover Europa waren waarschijnlijk een gevolg van de oorlog in Irak.

Deze asymmetrische relatie is opmerkelijk en opent voor de beleidsmakers, zowel in de Verenigde Staten als in Europa, interessante perspectieven⁽¹²⁾.

⁽¹⁾ „Trans-Atlantische Verklaring” (1990), „Nieuwe Trans-Atlantische Agenda” (1995), „Gezamenlijk Actieplan” (1995), „Trans-Atlantisch Economisch Partnerschap” (1998) „De Nieuwe Trans-Atlantische Markt” (1998).

⁽²⁾ Christopher J. Makins (voorzitter van de Atlantic Council of the United States): „Renewing the Transatlantic Partnership: Why and How?”, toespraak voor het Subcommittee on Europe van het House International Relations Committee, 11 juni 2003.

⁽³⁾ Zie: „Transatlantic Trends 2003”, peiling van het German Marshall Fund of the United States, en „Public more internationalist than in 1990s”, peiling van het Pew Research Center for the People and the Press, 12 december 2002, <http://people-press.org/reports/print.php3?PageID=656>.

⁽⁴⁾ Transatlantic Trends 2003.

⁽⁵⁾ Christopher J. Makins (voorzitter van de Atlantic Council of the United States): „Renewing the Transatlantic Partnership: Why and How?”, toespraak voor het Subcommittee on Europe van het House International Relations Committee, 11 juni 2003.

⁽⁶⁾ Transatlantic Trends 2003.

⁽⁷⁾ The Pew Research Center for the People and the Press: „Public more internationalist than in 1990s”, 12 december 2002, <http://people-press.org/reports/print.php3?PageID=656>.

⁽⁸⁾ Joseph Nye Jr: „Propaganda isn't the Way: Soft Power”, The International Herald Tribune, 10 januari 2003; www.ksg.harvard.edu/news/opeds/2003/nye_soft_power_iht_011003.htm.

⁽⁹⁾ Robert Kagan: „Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order”, Knopf 2003.

⁽¹⁰⁾ Transatlantic Trends 2003.

⁽¹¹⁾ Transatlantic Trends 2003.

⁽¹²⁾ Transatlantic Trends 2003.

2.7 Ten aanzien van de sociale, de economische en de milieuproblematiek liggen de meningen dichter bij elkaar dan men zou verwachten, al blijkt dit niet uit het gevoerde beleid. Van de Europeanen is het bekend dat zij naast politieke democratie ook nog een goede sociale cohesie en een gezond milieu hoog in het vaandel hebben staan, maar ook de Amerikanen vinden dat hulpbehoevenden moeten worden geholpen en het milieu moet worden beschermd. Drie thema's dienen volgens de Amerikaanse bevolking bovenaan op de politieke agenda te worden geplaatst: economische ontwikkeling, onderwijs en sociale zekerheid⁽¹⁾. Hoewel de Amerikanen notoire voorstanders van zelfredzaamheid en particulier ondernemerschap zijn, is tweederde van hen van mening dat de overheid een vangnet voor hulpbehoevenden moet creëren⁽²⁾ en ervoor moet zorgen dat iedere burger voldoende te eten en een dak boven zijn hoofd heeft. Nog enkele andere resultaten van de enquête: meer dan 50 % is van oordeel dat de overheid zich desnoods dieper in de schulden moet steken om hulpbehoevenden te helpen, 86 % is voorstander van strengere milieuwetten en -regels, 65 % meent dat de burger bereid zou moeten zijn dieper in de buidel te tasten om het milieu te beschermen, 50 % voelt zich benadeeld door het Amerikaanse belastingstelsel en meer dan 75 % vindt het goed dat de immigratiestroom naar de Verenigde Staten binnen de perken wordt gehouden. Ten slotte blijken de Amerikanen tot op zekere hoogte ook de bezorgdheid van de Europeanen over genetisch gemodificeerde organismen te delen, want maar liefst 92 % is vóór etikettering van ggo's⁽³⁾.

2.8 De peilingen hebben ook een brede consensus over de noodzaak van intensiever en frequenter trans-Atlantisch overleg aan het licht gebracht. De meeste respondenten zijn van oordeel dat de twee partners meer met elkaar om de tafel moeten gaan zitten om gemeenschappelijke belangen in kaart te brengen, meningsverschillen uit te praten en gezamenlijke acties te ondernemen op de vele gebieden waarop hun economische belangen parallel lopen. Het Comité heeft in een vorig advies al gewezen op het belang van een breed trans-Atlantische partnerschap, „gebaseerd op wederzijds begrip en respect voor elkaars standpunten, waarden, belangen en sociale modellen”⁽⁴⁾.

3. Dimensies van de trans-Atlantische betrekkingen

3.1 De trans-Atlantische relatie heeft vele dimensies: economische betrekkingen en handelsrelaties, global policy en veiligheid, globalisering en internationale sociaal-economische en milieuontwikkeling, trans-Atlantische institutionele infrastructuur, houding tegenover het trans-Atlantische partnerschap en multilaterale governance.

⁽¹⁾ The Pew Research Center for the People and the Press: „Economy, Education, Social Security Dominate Public's Policy Agenda,” 6 september 2001, <http://people-press.org/reports/print.php3?PageID=33>.

⁽²⁾ The Pew Research Center for the People and the Press: „The 2004 Political Landscape”, blz. 39 e.v., <http://www.people-press.org/> (tweederde van de respondenten gaven aan dat zij het daar „volledig” dan wel „grotendeels” mee eens waren).

⁽³⁾ ABC-enquête, Süddeutsche Zeitung, 19 augustus 2003.

⁽⁴⁾ „Een nieuwe impuls voor het transatlantische partnerschap en de transatlantische dialoog”, doc. PB C221 van 7 augustus 2003.

3.2 Economische betrekkingen en handelsrelaties

3.2.1 Volgens het Quinlan-rapport over de trans-Atlantische economische betrekkingen⁽⁵⁾ is de economische vervlechting en interdependentie tussen Europa en de Verenigde Staten na de val van de Berlijnse Muur verder toegenomen en overtreft het volume van directe investeringen ruimschoots dat van de handel.

3.2.2 In de jaren '90 van de vorige eeuw had zowat de helft van de Amerikaanse directe buitenlandse investeringen Europa als bestemming. In 2000 lag het volume van de Europese investeringen in de Verenigde Staten nagenoeg 25 % hoger dan dat van de Amerikaanse investeringen in Europa. In 2001 kwam, net als in het grootste deel van de jaren '90, de helft van de totale buitenlandse winsten van Amerikaanse bedrijven uit Europa. De Amerikaanse investeringen in Nederland bedroegen meer dan het dubbele van die in Mexico, terwijl alleen al de Europese investeringen in Texas de Amerikaanse investeringen in heel Japan ruimschoots overtroffen.

3.2.3 Hoewel vooral handelsgeschillen de krantenkoppen halen, maakt de handel nog geen 20 % van de totale trans-Atlantische economische betrekkingen uit en gaat het bij deze geschillen om nog niet eens 1 % van de totale trans-Atlantische handel. Ondanks het in 1999 ingestelde early warning-mechanisme hebben geschillen over handelsbeschermende maatregelen (vrijwaring, antidumping, compenserende heffingen...), subsidies, intellectuele eigendomsrechten en diverse andere handelsaspecten (staal, bananen, hormonen in rundvlees, ggo's, handelsmerken, oorsprongs aanduidingen...) tot ernstige conflicten geleid. Op 16 maart 2004 waren er bij de Wereldhandelsorganisatie maar liefst 14 handelconflicten tussen de Unie en de Verenigde Staten in behandeling⁽⁶⁾. In de recente FSC-kwestie heeft de Unie beslist om een aantal VS-producten aan invoerheffingen te onderwerpen zolang de desbetreffende wet, die door de Wereldhandelsorganisatie strijdig met de WTO-regels werd verklaard, niet aan de WTO-regels is aangepast.

3.2.4 Sommige van deze conflicten zijn een gevolg van de toenemende economische interdependentie tussen de Unie en de Verenigde Staten. In vele gevallen gaat het echter helemaal niet meer om handels- en douanekwesties, maar om meer fundamentele zaken, zoals de wijze van belasting heffen, de organisatie van de samenleving of de werking van het economisch bestel⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Joseph P. Quinlan: „Drifting Apart or Growing Together? The Primacy of the Transatlantic Economy”, Washington DC, Center for Transatlantic Relations, 2003.

⁽⁶⁾ Europese Commissie: „General Overview of active WTO Dispute Settlement Cases involving the EC as complainant or defendant”, http://europa.eu.int/comm/trade/issues/newround/index_en.htm.

⁽⁷⁾ Joseph P. Quinlan: „Drifting Apart or Growing Together? The Primacy of the Transatlantic Economy”, Washington DC, Center for Transatlantic Relations, 2003.

3.2.5 Kijkt men naar de economische prestaties aan beide zijden van de Atlantische Oceaan, dan krijgt men een gevarieerd beeld te zien. Het is een wijdverbreide misvatting dat de Amerikaanse economie het beter doet dan de Europese. Zelfs de cijfers van het IMF en de OESO laten er geen twijfel over bestaan: Europa scoort in sommige opzichten beter dan de Verenigde Staten⁽¹⁾. De Amerikaanse groeicijfers mogen dan hoger liggen dan de Europese, de levensstandaard (gemeten als BBP per hoofd van de bevolking) neemt in de Unie sneller toe dan in de Verenigde Staten.

3.2.6 De cijfers over de arbeidsproductiviteit variëren naar gelang van de gehanteerde referentieperiode. Bekeken over de periode sinds 1995 ligt de arbeidsproductiviteit in de Verenigde Staten gemiddeld hoger dan in de Unie; neemt men echter de periode 1990-2002 als referentieperiode, dan is het echter net omgekeerd. Maar ook al ligt het VS-gemiddelde sinds 1995 hoger, toch scoorden vijf Europese landen de afgelopen jaren beter dan de Verenigde Staten. Ook op het vlak van de werkloosheid doet Europa het gemiddeld slechter, maar ook op dit gebied zijn er een aantal (zeven) Europese landen die beter scoren dan de Verenigde Staten.

3.2.7 Werkloosheid is niet alleen een economisch probleem (onvolledig gebruik van beschikbare hulpbronnen), maar vooral ook een menselijk probleem (als de sociale bescherming te wensen overlaat). Behalve het gevoerde macro-economisch beleid kunnen ook factoren als de structuur van de arbeidsmarkt, het opleidingsniveau van de beroepsbevolking of de mate van sociale bescherming de participatiegraad aanzienlijk beïnvloeden. Werkloosheid is — samen met een ongelijke verdeling van de inkomens, een geringe sociale bescherming en een laag opleidingsniveau — een van de oorzaken van armoede.

3.2.8 De belastingdruk ligt in Europa gemiddeld hoger dan in de Verenigde Staten. Dit hoeft echter niet noodzakelijk een comparatief nadeel te zijn, want goed besteed belastinggeld kan de productiviteit een extra impuls geven. Dat beseft kennelijk ook het Wereld Economisch Forum, dat overheidsbegrotingen nu anders beoordeelt dan voorheen, met als gevolg dat in het Global Competitiveness Report 2003-2004 Finland de Verenigde Staten van de eerste plaats heeft verdrongen en Zweden en Denemarken van resp. de vijfde en de tiende plaats zijn opgeklommen naar resp. de derde en de vierde⁽²⁾.

3.2.9 Een hogere belastingdruk leidt niet noodzakelijk tot een lagere productiviteit. Van de vijf landen waar de productiviteit sinds 1995 sneller stijgt dan in de Verenigde Staten (België, Oostenrijk, Finland, Griekenland en Ierland) en van de zes landen waar de productiviteit hoger ligt dan in de Verenigde Staten (Duitsland, Nederland, Ierland, Frankrijk, België en Noorwegen) is Ierland het enige land met een lage belastingdruk.

3.2.10 Uit een en ander blijkt duidelijk dat de Europese en de Amerikaanse economie sterk met elkaar zijn vervlochten en

dat zij beide hun sterke en hun zwakke punten hebben. Zij hebben ook gemeen dat zij de komende jaren voor grote uitdagingen staan. Alleen door meer overleg te plegen en nauwer samen te werken zullen de twee partners hun bevolking zonder al te grote problemen door deze economisch moeilijke periode kunnen leiden.

3.3 Global policy en veiligheid

3.3.1 Tijdens de Koude Oorlog liepen de Europese en de Amerikaanse belangen volkomen parallel, maar sinds het einde van de Koude Oorlog komt het gevaar uit andere hoeken en zijn de dreigingen van een heel andere aard. Sindsdien zijn de Unie en de Verenigde Staten het niet meer met elkaar eens over de manier waarop de problemen moeten worden aangepakt.

3.3.2 Het globaliseringsproces op zich is een goede zaak en opent enorme perspectieven, maar door een aantal hardnekkige en diepgewortelde onevenwichtigheden in de werking van de wereldeconomie heeft de globalisering de overgrote meerderheid van de burgers niet gegeven wat zij er — terecht — van verwachtten, nl. volwaardig werk en een betere toekomst voor hun kinderen. Nu het internationale terrorisme open samenlevingen grote schade dreigt toe te brengen en de mondiale veiligheid in gevaar brengt, is het meer dan ooit zaak meer aandacht te schenken aan de behoeften en verwachtingen van de burgers en aan de opbouw van democratische en op het verantwoordingsbeginsel gebaseerde samenlevingen, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Het globaliseringsproces moet worden geschraagd door algemeen gedeelde waarden en door respect voor de mensenrechten en de individuele waardigheid⁽³⁾. Een betere mondiale sturing kan in de komende eeuw de volkeren dichter bij elkaar brengen en de welvaart en veiligheid overal ter wereld vergroten. Blijft een dergelijke sturing echter uit, dan zal de ontevredenheid over het globaliseringsproces verder toenemen.

3.3.3 Door overal ter wereld, maar vooral in landen met een zwakke of onvoldoende ontwikkelde bestuursstructuur, de strijd aan te binden met corruptie, slecht bestuur en dictatoriale regimes en tegelijk de rol van de sociale partners en andere middenveldorganisaties te versterken vergroot men de mondiale veiligheid en geeft men de burgers de kans mee te beslissen over hun eigen leef- en werkomstandigheden.

3.3.4 Al sinds jaar en dag helpt het Comité kandidaat-lidstaten en derde landen bij het instellen en uitbouwen van een sociale dialoog en een dialoog met de burger. Het speelt ook al jaren een actieve rol in het Proces van Barcelona. In het licht van al deze ervaringen zouden de Unie en de Verenigde Staten samen de nodige initiatieven kunnen nemen om elders in de wereld, b.v. in Irak, een democratisch bestel en een sterk maatschappelijk middenveld uit te bouwen.

⁽¹⁾ Philippe Legrain: „Europe's Mighty Economy”, <http://www.philippelegrain.com/Articles/europe'smightyec.html>.

⁽²⁾ World Economic Forum: „Global Competitiveness Report 2003-2004”, <http://www.weforum.org>.

⁽³⁾ Internationale Arbeidsorganisatie: „A Fair Globalisation: Creating Opportunities for All”, Genève, 24 februari 2004.

3.3.5 Ook veiligheid in het vervoer is een thema dat zich leent voor nauwere trans-Atlantische samenwerking. Het Comité heeft er eerder al op gewezen dat de Unie dringend een internationaal initiatief dient te lanceren met als doel een „breder veiligheidskader” te creëren door niet alleen de gevolgen maar ook de oorzaken van terrorisme te bestrijden ⁽¹⁾. Het heeft daarbij opgemerkt dat, vanwege het internationale karakter van het scheepvaart- en luchtvaartvervoer, veiligheidsmaatregelen dienen te worden verankerd in wederzijdse overeenkomsten en dat zij op uniforme en niet-discriminerende wijze moeten worden toegepast en de handel niet mogen belemmeren. Het heeft er ook op gewezen dat terroristische dreigingen geen reden mogen zijn om Europa's diepgewortelde respect voor de mensenrechten overboord te gooien. De in november 2003 gesloten overeenkomst over containerveiligheid en de tenuitvoerlegging hiervan bieden de trans-Atlantische partners een goede gelegenheid om ook over deze problematiek overleg te plegen. Ten slotte werken de Unie en de Verenigde Staten ook nog samen in het kader van de Internationale Arbeidsorganisatie (persoonsgegevens van zeelieden) en, samen met de IAO, in de Internationale Maritieme Organisatie (veiligheid en beveiliging van havenfaciliteiten).

3.4 Globalisering en internationale sociaal-economische en milieu-ontwikkeling

3.4.1 Het globaliseringsproces heeft al veel voordelen opgeleverd: open samenlevingen en volkshuishoudingen, een vrijer goederen-, ideeën- en kennisverkeer en een ontwakend wereldgeweten dat zich verzet tegen misstanden als armoede, beknutting van het recht van vereniging, discriminatie van vrouwen, kinderarbeid en milieuvervuiling ⁽²⁾.

3.4.2 Toch is, ondanks de toename van handel, investeringen en welvaart, niet iedereen erop vooruitgegaan. De wereldwijde afbraak van handelsbarrières en belemmeringen voor het kapitaal-, diensten- en personenverkeer heeft er weliswaar voor gezorgd dat het bedrijfsleven beter kan gedijen, maar heeft ook een aanzienlijke verscherping van de wereldwijde concurrentie met zich meegebracht, met alle kwalijke gevolgen van dien voor de werknemers, de belastinginkomsten en de financiering van de sociale zekerheid en de dienstverlening van algemeen belang. Sinds 1990 is de armoede in 54 landen gestegen ⁽³⁾. Bovendien is ook de ongelijkheid tussen landen toegenomen en wordt de stabiliteit van de wereldeconomie in gevaar gebracht door de volatiliteit van de financiële markten en macro-economische onevenwichtigheden, zoals wisselkoersschommelingen of structurele handelsbalansproblemen.

⁽¹⁾ Zie zijn advies CESE 1156/2002 en PB C 32 van 5 februari 2004.

⁽²⁾ Internationale Arbeidsorganisatie: „A Fair Globalisation: Creating Opportunities for All”, Genève, 24 februari 2004.

⁽³⁾ UNHDR 2003, geciteerd in: Süddeutsche Zeitung, 9 juli 2003.

3.4.3 Samen kunnen de Unie en de Verenigde Staten de voorwaarden creëren om het sociaal-economische en het milieupotentieel van het globaliseringsproces volledig te realiseren. Deze voorwaarden zijn: een betere governance (zowel op nationaal als op internationaal niveau) en betere regels op het gebied van internationale handel, buitenlandse investeringen, financiële transacties en migratie, waarbij met de belangen, rechten en verantwoordelijkheden van alle stakeholders rekening dient te worden gehouden. Alleen op die manier kunnen de vruchten van de groei beter en evenwichtiger worden verdeeld en kan de veiligheid en stabiliteit in de wereld worden verbeterd.

3.4.4 Er is dus duidelijk behoefte aan een betere mondiale sturing, en daarmee ook aan coördinatie tussen de verschillende internationale organisaties. Om het globaliseringsproces in betere banen te kunnen leiden is het zaak dat de WTO, het IMF, de Wereldbank en de OESO hun activiteiten coördineren met die van andere internationale organisaties, zoals de IAO en de VN, en dat het bestuur van deze instellingen wordt gestroomlijnd. Dit betekent onder meer dat er ook op dit niveau een sociale dialoog en een dialoog met de burger moet komen.

3.4.5 Een cruciaal aspect van deze problematiek is de erkenning en naleving van de fundamentele arbeidsnormen. Daarom vindt het Comité het een goede zaak dat ook de Wereldbank en het IMF het belang van de fundamentele arbeidsnormen zijn gaan inzien en - met de steun van het Amerikaanse ministerie van Financiën - hun beleid hebben bijgesteld ⁽⁴⁾.

3.4.6 Het is daarentegen niet gelukkig met het pleidooi van het IMF voor een radicale deregulering van de Europese arbeidsmarkt ⁽⁵⁾, want dit zou ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor het Europese samenlevingsmodel met zijn „sociale vangnetten”. Het wijst erop dat deze ingebouwde stabiliseringsmechanismen een onmisbare rol spelen in tijden van economische tegenspoed.

3.4.7 Aan beide zijden van de Atlantische Oceaan groeit de bezorgdheid over het wegvloeien van banen naar andere delen van de wereld - een gevolg van de technologische vooruitgang, het wegvallen van handelsbarrières en het feit dat de regio's in kwestie er een minder stringente regelgeving op nahouden, met name op het vlak van de arbeids- en milieunormen en dierenwelzijnsnormen. Economen beschouwen het verdwijnen van banen naar lagelonenlanden als een ontwikkeling die logisch voortvloeit uit en in de hand wordt gewerkt door vrijhandel ⁽⁶⁾. Zowel in Europa als in de Verenigde Staten is men echter bang dat deze ontwikkeling uiteindelijk tot langdurige structurele werkloosheid zal leiden. Aangezien verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden een van de doelstellingen van de EU-Verdragen én de Europese ontwerpgrondwet is, lijkt dit probleem alleen te kunnen worden opgelost door te ijveren voor een aanscherping van de arbeids- en milieunormen en een verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden in de rest van de wereld; Europa en de Verenigde Staten dienen hun eigen normen in ieder geval te handhaven en zelfs nog verder aan te scherpen.

⁽⁴⁾ Ministerie van Financiën van de Verenigde Staten: „2002 Report to Congress on Labor Issues and the International Financial Institutions”, 31 maart 2003.

⁽⁵⁾ IMF: World Economic Outlook, april 2003, hoofdstuk IV „Unemployment and labour market institutions: why reforms pay off”.

⁽⁶⁾ Brookings Institution: „Preparing America to Compete Globally: A Forum on Offshoring”, 3 maart 2004, www.brook.edu/comm/op-ed/20040303offshoring.htm.

3.4.8 Door de bedrijfsschandalen van de afgelopen jaren is de Amerikaanse publieke opinie zich kritischer gaan opstellen tegenover het bedrijfsleven: 77 % van de Amerikanen vindt dat er een veel te grote machtsconcentratie in de handen van enkele grote bedrijven is en 62 % is van oordeel dat bedrijven te veel winst maken ⁽¹⁾. Goed ondernemingsbestuur is dan ook een hot item geworden. Een en ander heeft al tot concrete initiatieven geleid (b.v. de Sarbanes/Oxley-wet in de Verenigde Staten, de herziening van de OESO-beginselen inzake corporate governance en diverse initiatieven op het niveau van de Unie of van EU-lidstaten). Er moeten concrete afspraken worden gemaakt om te garanderen dat bedrijven op een verantwoorde manier worden bestuurd en dat met de belangen van alle stakeholders rekening wordt gehouden.

3.4.9 Zowel de Unie als de Verenigde Staten hebben zich in de Doha-ronde constructief opgesteld. Om ook het maatschappelijk middenveld een stem in het kapittel te geven betreft het directoraat-generaal Handel van de Europese Commissie ook middenveldorganisaties bij de voorbereiding en follow-up van de onderhandelingen. Ook het Comité speelt daarbij een belangrijke rol. Het Comité gaat overigens binnenkort met zijn partners buiten de Unie overleggen hoe het maatschappelijk middenveld een efficiëntere bijdrage aan de onderhandelingen kan leveren. Met het oog hierop heeft het voor juli 2004 een conferentie over de WTO-problematiek ⁽²⁾ gepland.

3.4.10 Milieuvervuiling en klimaatverandering baren zowel de Europese als de Amerikaanse bevolking zorgen. Op het niveau van de overheid lopen de meningen hieromtrent echter niet helemaal parallel. Het Pentagon heeft onlangs een studie over de veiligheidsaspecten van verschillende scenario's op het gebied van klimaatverandering uitgebracht. Zeker nu de ratificatie van het Protocol van Kyoto zo veel stof doet opwaaien, zijn de mogelijke effecten van klimaatverandering een van de belangrijke — maar moeilijke — thema's waarover de Unie en de Verenigde Staten met elkaar overleg moeten gaan voeren.

3.4.11 Het Comité heeft al meermaals gewezen op het belang van duurzame ontwikkeling. Alle internationale bijeenkomsten, verklaringen en afspraken ten spijt — Top van de Aarde, millenniumdoelstellingen, strategie van Lissabon... — is er nog nauwelijks iets concreets gebeurd. Daarom herhaalt het Comité nogmaals zijn oproep om nu eens eindelijk spijkers met koppen te slaan ⁽³⁾.

3.4.12 De Unie heeft in het kader van de Doha-onderhandelingen beklemtoond dat niet alleen handelsmaatregelen maar ook zaken als voedselveiligheid, consumentenbescherming en dierenwelzijn belangrijk zijn. Zij is van oordeel dat er betere en transparantere voedselveiligheidsregels voor het internationale handelsverkeer moeten komen.

3.4.13 Op agro-industrieel gebied wordt tussen de Unie en de Verenigde Staten intensief handel gedreven en samengewerkt, maar dat neemt niet weg dat de handel in landbouwproducten en thema's als BSE, hormonen in rundvlees, landbouwmethoden, voedselveiligheid en genetisch gemodificeerde organismen een van de grootste twistappels in de Europees-Amerikaanse betrekkingen vormen. Met name over de ggo- en de hormonenkwestie zijn er al ernstige conflicten geweest. Tijdens de onderhandelingen in het kader van de Doha-ronde konden op een aantal terreinen echter constructieve compromissen worden bereikt. De Unie heeft daarbij de specifieke kenmerken van haar landbouwmodel — waarin milieubescherming en dierenwelzijn een belangrijke plaats innemen — en de langzaam op gang komende hervorming van haar landbouwbeleid nader toegelicht en erop gewezen dat in de nieuwe handelsregelingen en -overeenkomsten ook rekening moet worden gehouden met de zgn. non trade concerns en de behoefte aan een preferentiële behandeling van ontwikkelingslanden.

3.4.14 De komende uitbreiding vormt niet alleen Europa's grootste uitdaging tot nu toe, maar is ook een nieuwe stap in de richting van Europa's eenmaking en op de weg naar een pan-Europese „ruimte van vrede, veiligheid en welvaart”. Zowel de Unie als de Verenigde Staten zijn gebaat bij de verdere ontwikkeling van de nieuwe EU-lidstaten, bij het verbeteren van de betrekkingen met Rusland en Europa's nieuwe buurlanden en bij het bevorderen van de mensenrechten en de democratie.

3.5 Trans-Atlantische institutionele infrastructuur

3.5.1 De in de jaren '90 uitgebouwde institutionele infrastructuur functioneert nog niet helemaal naar behoren, met name als gevolg van de onevenwichtige machtsverhoudingen tussen beide partijen, de verschillen in samenstelling tussen de NAVO, de EU en de andere internationale organisaties, het nog niet voltooid Europese integratieproces en het algemene gevoel van ontevredenheid ten aanzien van de Europees-Amerikaanse Topconferenties ⁽⁴⁾.

3.5.2 De laatste tijd zijn allerlei voorstellen gedaan om de institutionele infrastructuur te verbeteren, waarbij stevast werd gewezen op de cruciale betekenis van een permanente en intensieve dialoog binnen het voor het thema in kwestie meest relevante gremium. Helaas werd in geen enkel geval rekening gehouden met de positieve effecten die de inschakeling van de sociale partners en het maatschappelijk middenveld met zich mee zou brengen.

3.6 Houding tegenover het trans-Atlantische partnerschap en multilaterale governance ⁽⁵⁾

3.6.1 Zowel de Unie als de Verenigde Staten beklemtonen het strategische belang van hun onderlinge betrekkingen en van een multilaterale aanpak van de wereldproblemen.

⁽¹⁾ The Pew Research Center for the People and the Press: „The 2004 Political Landscape”.

⁽²⁾ Conferentie over „De inbreng van het maatschappelijk middenveld in de Wereldhandelsorganisatie”, Brussel, 8 juli 2004.

⁽³⁾ Zie ook zijn adviezen over „De Lissabon-strategie en duurzame ontwikkeling” (PB C 95 van 23 april 2003) en over de Mededeling van de Commissie „Naar een wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling” (PB C 221 van 17 september 2002).

⁽⁴⁾ Christopher J. Makins (voorzitter van de Atlantic Council of the United States): „Renewing the Transatlantic Partnership: Why and How?”, toespraak voor het Subcommittee on Europe van het House International Relations Committee, 11 juni 2003.

⁽⁵⁾ Met multilaterale governance wordt bedoeld het maken van afspraken binnen internationale organisaties en instellingen als de VN, de WTO, het IMF, de Wereldbank, de OESO, enz.

3.6.2 De Europese Raad heeft in dit verband in december 2003 het volgende verklaard: „De trans-Atlantische relatie is uniek. De EU blijft ten volle streven naar een constructief, evenwichtig en toekomstgericht partnerschap met onze trans-Atlantische partners” ⁽¹⁾.

3.6.3 Net als de Europese Raad acht het Comité een permanente dialoog tussen de twee strategische partners van vitaal belang. Het vindt het dan ook een goede zaak dat de Europese Raad alle vormen van overleg tussen Europese en Amerikaanse wetgevende organen en maatschappelijke organisaties wil stimuleren.

3.6.4 Door zowel bilateraal als in het kader van multilaterale instellingen met elkaar samen te werken kunnen de Unie en de Verenigde Staten de grote uitdagingen van deze tijd met meer visie en slagkracht tegemoet treden.

3.6.5 Enkele lopende samenwerkingsinitiatieven laten duidelijk zien hoe belangrijk en noodzakelijk het is dat de Unie en de Verenigde Staten met elkaar blijven samenwerken en hun samenwerking zelfs nog intensiveren. Het German Marshall Fund of the United States en het Transatlantic Policy Network behoren tot de meest actieve organisaties op het terrein van de Europees-Amerikaanse betrekkingen. Hun activiteiten gaan van het organiseren van opiniepeilingen aan beide zijden van de Atlantische Oceaan — ook over economische aspecten van de Europees-Amerikaanse betrekkingen — tot het organiseren van ontmoetingen en conferenties en het opstellen van aanbevelingen en strategieën voor de verdere uitbouw van het trans-Atlantische partnerschap.

3.6.6 Het Transatlantic Policy Network heeft een tienpuntenplan voor de versterking van het trans-Atlantische partnerschap opgesteld. Dit actieplan, dat is bedoeld voor de periode 2005-2015, stoelt op gezamenlijk vastgelegde doelstellingen, richtsnoeren en ijkpunten voor een intensievere samenwerking. Het bestrijkt vier werkterreinen: economie, defensie en veiligheid, politiek en institutionele aspecten ⁽²⁾.

3.6.7 Dit plan kan de trans-Atlantische relatie een krachtige impuls geven, maar het Comité betreurt dat de sociale dimensie van onderlinge betrekkingen er nauwelijks in aan bod komt.

3.6.8 De economische dimensie daarentegen, en met name de problematiek rond de „trans-Atlantische markt”, is al geruime tijd onderwerp van discussie ⁽³⁾. Het Transatlantic Policy Network pleit voor een verdieping en verbreding van de „trans-Atlantische markt” en vanuit andere kringen gaan zelfs stemmen op om nog verder te gaan en een trans-Atlantische vrijhandelszone in het leven te roepen. In het licht van de ervaringen met het Europese integratieproces en de NAFTA is het Comité veeleer voorstander van een aanpak die de economische, sociale en milieudimensie combineert en stoelt op het streven naar economische, sociale en territoriale samenhang. Een dergelijke benadering sluit ook aan bij het ontwerp van Europese grondwet, waarin de totstandbrenging van een sociale markteconomie één van de doelstellingen van de Unie wordt genoemd.

⁽¹⁾ Europese Raad van Brussel van 12 december 2003, Conclusies van het voorzitterschap.

⁽²⁾ Transatlantic Policy Network: „A Strategy to strengthen Transatlantic Partnership”, Washington-Brussel, 4 december 2003.

⁽³⁾ Zie E. Mann (lid van het EP): „The Transatlantic Market: a leitmotiv for economic cooperation”, november 2003.

4. Naar een hechter trans-Atlantische partnerschap: waarom en hoe?

4.1 De grote uitdagingen van deze tijd vereisen een hecht trans-Atlantisch partnerschap. Momenteel verloopt de samenwerking tussen de Unie cq. de Verenigde Staten en de rest van de wereld op bilateraal niveau en via internationale instellingen. Zowel de Unie als de Verenigde Staten gaan daarbij uit van hun eigen waarden, overtuigingen en doelstellingen. Basiselementen van het Europese governance-model zijn sociaal-economische cohesie, sociale dialoog en dialoog met de burger — drie elementen die in de Verenigde Staten een veel lagere prioriteit hebben. Dit verschil in maatschappijvisie heeft tot gevolg dat de Unie en de Verenigde Staten bij hun contacten met de rest van de wereld niet hetzelfde samenwerkingsmodel hanteren.

4.1.1 Zo maakt de Amerikaanse regering zich sterk voor de oprichting van een pan-Amerikaanse vrijhandelszone (FTAA) naar het model van de NAFTA, terwijl vele andere kringen in de regio de voorkeur geven aan een integratieproject naar Europees model. Vanuit zeer verschillende hoeken — o.m. de Braziliaanse regering, president Fox van Mexico („NAFTA plus”), de vakbeweging en zelfs bepaalde kringen in de Verenigde Staten zelf — wordt gepleit voor een meer op Europese leest geschoeid integratieproject, met o.m. een ontwikkelingsfonds, vrij personenverkeer, inspraak in de besluitvorming, een gemeenschappelijke munt en afdwingbare sociale normen ⁽⁴⁾.

4.1.2 Een ander voorbeeld zijn de sociaal-economische hervormingen die de toekomstige EU-lidstaten de afgelopen tien à vijftien jaar met de steun van de Unie en van internationale organisaties als het IMF en de Wereldbank hebben doorgevoerd. Op gebieden waar de bevoegdheden en de regelgeving van de Unie beperkt zijn — b.v. sociale bescherming — waren de hervormingen gebaseerd op het samenlevingsmodel van de internationale instellingen, waarvan de waarden en beginselen niet helemaal stroken met die van het Europese samenlevingsmodel. Dit kan bij de toetreding van deze landen tot de Unie problemen met zich meebrengen ⁽⁵⁾.

4.2 Als Europa meer internationale invloed wil, zal het zijn onderlinge integratie nog moeten opvoeren om meer met één stem te kunnen spreken en als één blok te kunnen optreden. Het Comité kan de desbetreffende inspanningen van het Ierse voorzitterschap alleen maar toejuichen en hoopt dat de recente verschuiving in de posities van de lidstaten uiteindelijk een consensus over de toekomstige Europese grondwet mogelijk zal maken.

4.3 In de loop der jaren werd in het kader van het trans-Atlantische partnerschap op verschillende niveaus — regering, parlement en maatschappelijk middenveld — een institutionele infrastructuur in het leven geroepen. Op het niveau van het maatschappelijk middenveld moeten in dit verband de diverse „trans-Atlantische dialogen” worden vermeld. Deze blijken evenwel niet allemaal even succesvol.

⁽⁴⁾ S. Anderson, J. Cavanagh: „Lessons of European Integration for the Americas”, Institute for Policy Studies, Washington, februari 2004.

⁽⁵⁾ Zie het advies „De economische en sociale gevolgen van de uitbreiding voor de kandidaat-lidstaten”, PB C 85 van 8 april 2003.

4.3.1 De „trans-Atlantische ondernemersdialoog” (Transatlantic Business Dialogue — TABD) was de eerste en een tijdlang ook de meest actieve overlegstructuur. Hier en daar begon echter twijfel te rijzen over de efficiëntie van het overleg en over de manier waarop de resultaten in praktijk werden gebracht. Deze dialoog werd tijdens de Europees-Amerikaanse top van medio vorig jaar nieuw leven ingeblazen en de twee nieuwe co-voorzitters hebben inmiddels verklaard dat het overleg moet worden geïntensiveerd om de totstandkoming van een trans-Atlantische „markt zonder grenzen” te bevorderen en de trans-Atlantische economische samenwerking te stimuleren.

4.3.2 De „trans-Atlantische werknemersdialoog” (Transatlantic Labour Dialogue — TALD) werd meestal binnen de bestaande vakbondsstructuren gevoerd. Deze dialoog moet worden geïntensiveerd als men wil dat hij de sociale dimensie van de trans-Atlantische betrekkingen, en daarmee ook de trans-Atlantische relatie als zodanig, werkelijk ten goede komt. In de periode 2001-2003 liep er een gezamenlijk project met als thema „Verbetering van de trans-Atlantische dialoog — De wereld van de werkenden”, in het kader waarvan een aantal workshops voor vakbondsvertegenwoordigers uit multinationale ondernemingen zijn georganiseerd.

4.3.3 De „trans-Atlantische consumentendialoog” (Transatlantic Consumer Dialogue — TACD), waaraan wordt deelgenomen door vertegenwoordigers van Europese en Amerikaanse consumentenorganisaties, is in zes jaar tijd uitgegroeid tot de meest intensieve dialoog. Binnen de consumentendialoog wordt overleg gevoerd over thema's die momenteel zowel de Europese als de Amerikaanse consumenten bezighouden, zoals ggo's, spammail en digitaal copyright, maar ook over consumentenproblemen van ontwikkelingslanden. Doel van het overleg is om de overheden aan beide zijden van de Atlantische Oceaan duidelijk te maken hoe de consumenten tegen al deze onderwerpen aankijken.

4.3.4 De „trans-Atlantische milieudialoog” (Transatlantic Environmental Dialogue — TAED) heeft door financiële problemen nog geen twee jaar standgehouden, maar moet in het trans-Atlantische overleg niettemin een centrale plaats toebedeeld krijgen vanwege de grote gevaren die het milieu vandaag de dag bedreigen.

4.3.5 De geïnstitutionaliseerde samenwerking tussen het Europees Parlement en het Amerikaanse Congres is inmiddels uitgegroeid tot een „trans-Atlantische wetgeversdialoog” (Transatlantic Legislators' Dialogue — TLD), met halfjaarlijkse bijeenkomsten en videoconferenties.

4.3.6 De informele „trans-Atlantische landbouwersdialoog” staat nog in de kinderschoenen en moet nog in het geheel van trans-Atlantische dialogen en netwerken worden geïntegreerd. Mogelijke gesprekstema's voor deze dialoog zijn de ggo's, de hormonenproblematiek en het Europese landbouwmodel.

4.3.7 Verder heeft de Europese Commissie twee „people-to-people”-initiatieven op het gebied van onderwijs en beleidsvorming gelanceerd, waarbij o.m. Amerikaanse centra voor Europese studies en diverse denktanks, academische instituten en netwerken op lokaal niveau betrokken zijn.

4.3.8 Naast al deze geïnstitutionaliseerde dialogen zijn er nog een aantal informele overlegkanalen.

4.4 Vanwege zijn adviserende functie binnen het EU-bestel en zijn nauwe banden met de sociale partners en andere middenveldorganisaties overal ter wereld is het Comité het aangewezen forum om de diverse partijen met elkaar in contact te brengen en op die manier de trans-Atlantische betrekkingen een extra impuls te geven.

5. Voorstellen en aanbevelingen

5.1 Het Comité sluit zich aan bij het streven van het Ierse voorzitterschap om de politieke en economische banden tussen de Unie en de Verenigde Staten te verstevigen. Het geeft zijn volle steun aan de trans-Atlantische samenwerking en pleit ervoor om deze niet alleen te verdiepen maar ook te verbreden door enerzijds zo veel mogelijk kringen en instanties een stem in het kapittel te geven en anderzijds de werkingssfeer van de diverse dialogen te verbreden en tot andere relevante thema's uit te breiden.

5.2 Het Comité dringt er met klem op aan om alle relevante Europese en Amerikaanse middenveldorganisaties actief bij het trans-Atlantische overleg te betrekken. Het vindt de in de jaren '90 ingestelde dialogen een goede zaak en het is van oordeel dat nog méér maatschappelijke geledingen bij deze overlegstructuren kunnen — en moeten — worden betrokken.

5.2.1 Voor een efficiënte werking van deze overleginfrastructuur is het zaak dat het overleg betrekking heeft op thema's die niet alleen van gemeenschappelijk belang zijn, maar voor de betrokken kringen ook werkelijk relevant zijn. Daarom zou het wellicht nuttig zijn een debat over de rol, functie en efficiëntie van deze dialogen op gang te brengen en met name met de respectieve regeringen en parlementen — als belangrijke politieke partners in deze dialogen — om de tafel te gaan zitten om tot een gemeenschappelijke visie op de rol van de dialogen te komen.

5.2.2 In het licht van de opgedane ervaringen pleit het Comité ervoor dat de deelnemers aan dit overleg ook toegang krijgen tot bewindslieden en hoge ambtenaren, omdat dit de beeldvorming over de werking en resultaten van het overleg bij de respectieve belangensectoren ten goede zou komen. Verder is het ook van belang dat de politieke besluitvormers meer met het resultaat van het overleg rekening houden.

5.2.3 Als men deze overleginfrastructuur in stand wil houden en verder wil uitbouwen, dan moet de overheid er voldoende financiële middelen voor uittrekken; deze moeten alle essentiële uitgaven dekken en de betrokkenen kringen in staat stellen wanneer nodig bijeen te komen om een gemeenschappelijke strategie te ontwikkelen en gemeenschappelijke projecten op te zetten.

5.2.4 Op langere termijn is het Comité bereid de informatieverstrekking en wisselwerking tussen de diverse overlegstructuren te helpen verbeteren en op die manier de weg te effenen voor een regelmatige en eventueel zelfs permanente samenwerking. Het denkt daarbij o.m. aan de oprichting van een trans-Atlantisch en/of Amerikaans Economisch en Sociaal Comité.

5.3 De thema's van het overleg moeten aansluiten bij de belangen, behoeften en wensen van de respectieve sectoren. In het kader van de diverse dialogen zijn al thema's vastgesteld of voorgesteld en zijn inmiddels ook al doelstellingen geformuleerd.

5.3.1 De ondernemers (TABD) hebben onlangs nogmaals verklaard dat zij de trans-Atlantische relatie verder willen helpen uitbouwen en de mondiale economische samenwerking en ontwikkeling willen helpen versterken. Zij hebben zich ertoe verbonden een aantal fundamentele punten op de agenda te plaatsen. Vooruitlopend op toekomstige ontwikkelingen willen zij, vanuit hun eigen specifieke invalshoek, een concrete input leveren voor de ontwikkeling van nieuwe wetgeving en nieuw beleid en een aantal fundamentele aanbevelingen ten behoeve van de Amerikaanse regering en de Europese Commissie uitwerken. Zij zijn van plan oplossingen voor trans-Atlantische economische, handels- en investeringsvraagstukken aan te dragen en mogelijkheden voor gezamenlijke initiatieven voor te stellen. Zij hebben onlangs overeenstemming bereikt over vier prioritaire werakterreinen: handelsliberalisatie en de Doha-ronde, intellectuele eigendomsrechten, internationale normen voor jaarrekeningen en veiligheids- en handelsvraagstukken. Zij hebben zich als doel gesteld „bij te dragen aan de totstandbrenging van een trans-Atlantische markt zonder grenzen, die het streven naar wereldwijde handelsliberalisatie en welvaart een krachtige impuls moet geven, alsmede de innovatie, investeringen en economische groei te stimuleren en nieuwe werkgelegenheid te creëren”. Zij zijn van plan na te gaan in hoeverre de overheden aan beide zijden van de Atlantische Oceaan hun aanbevelingen in praktijk brengen ⁽¹⁾.

5.3.2 De vakbonden (TALD) hechten veel belang aan goede onderlinge betrekkingen en pleiten voor een verbreding en verdieping van de trans-Atlantische relatie. Omdat zij zelf al jarenlang bilaterale contacten onderhouden, dringen zij erop aan dat de trans-Atlantische werknemersdialoog verder wordt uitgebouwd. Zij zien heel wat mogelijke discussiethema's op sociaal-economisch gebied, en met name op het vlak van de arbeidsproblematiek. Zo willen zij bijvoorbeeld nagaan hoe het best kan worden gereageerd op het wegvloeien van arbeidsplaatsen naar andere delen van de wereld, een probleem waar zowel Europa als de Verenigde Staten mee te kampen hebben. Een ander interessant en door de opzienbarende faillissementen van de afgelopen jaren bijzonder actueel onderwerp is het thema „corporate governance”, en met name het aanscherpen van de verantwoordingsplicht van bedrijven en het verruimen van de inspraakmogelijkheden van werknemers. Andere mogelijke discussieonderwerpen zijn: sociale zekerheid en pensioenen, gezondheidszorg, onderwijs en opleiding, veiligheid en gezondheid op de werkplek, arbeidsverhoudingen (incl. cao's) en de samenhang tussen ontwikkelingshulp en fundamentele arbeidsnormen ⁽²⁾.

5.3.3 De consumentenvertegenwoordigers (TACD) werken aan gezamenlijke aanbevelingen ten behoeve van de bevoegde Europese en Amerikaanse instanties, die zij ertoe willen bewegen meer aandacht te schenken aan de belangen van de

consument. Deze dialoog, waaraan wordt deelgenomen door 45 Europese en 20 Amerikaanse consumentenorganisaties, krijgt concreet gestalte via discussies in een aantal themagroepen (voeding, elektronische handel, handel in het algemeen, economische aangelegenheden en intellectuele eigendom), waar ook een gemeenschappelijk standpunt wordt bepaald. Prioriteiten voor 2003-2004 zijn: wereldwijde regels voor patenten op medicijnen, genetisch gemodificeerde organismen, etikettering van voedingsmiddelen, ongewenste commerciële elektronische post, internetfraude en verhaalsmogelijkheden van de consument, etikettering en handelsregels, transparantie en early warning ⁽³⁾.

5.3.4 De „trans-Atlantische Milieudialoog” is helaas ter ziele gegaan, maar gezien de ernst en omvang van sommige milieuproblemen, zoals de opwarming van de aarde, is het van groot belang dat de trans-Atlantische netwerken van maatschappelijke organisaties de kans krijgen zich ook op dit terrein verdienstelijk te maken.

5.4 Het Comité kan er wellicht toe bijdragen de trans-Atlantische dialogen en netwerken meer uitstraling te geven en hun onderlinge samenwerking te versterken.

5.4.1 Het is dan ook van plan een conferentie te organiseren om de milieuproblematiek op de agenda van de trans-Atlantische netwerken van maatschappelijke organisaties te krijgen, om deze bewust te maken van het belang van een niet-gouvernementele dialoog over milieuvraagstukken, om hen op één lijn te krijgen wat de selectie van te behandelen thema's en de keuze van de meest adequate strategie betreft, en om hun de kans te geven ideeën uit te wisselen en samen te werken.

5.4.2 Met het oog hierop zal het Comité contact opnemen met de relevante kringen en organisaties om uit te maken welke maatschappelijke sectoren vertegenwoordigd moeten zijn, wat er bij de betrokken kringen leeft, welke thema's zij behandeld zouden willen zien en op welke terreinen zij zouden willen samenwerken.

5.4.3 Uiteindelijk doel van dit alles is het maatschappelijk middenveld aan beide zijden van de trans-Atlantische Oceaan ertoe aan te zetten met eigen initiatieven te komen, efficiënte netwerken tot stand te brengen en ideeën uit te wisselen (zowel binnen als tussen de diverse netwerken en dialogen). Verder is het nog de bedoeling de regeringsinstanties beter toegankelijk te maken en de totstandkoming van goede professionele contacten tussen de diverse netwerken en dialogen en de overheid te bevorderen. Een en ander zou de trans-Atlantische institutionele infrastructuur versterken en efficiënter maken, wat niet alleen de langetermijnbelangen van de Unie en de Verenigde Staten zelf maar ook de rest van de wereld ten goede zou komen.

Brussel, 3 juni 2004

De voorzitter

van het Europees Economisch en Sociaal Comité

R. BRIESCH

⁽¹⁾ Gebaseerd op een document met achtergrondinformatie over de TABD, uitgedeeld tijdens de studiegroepvergadering van 24 maart 2004 in Dublin.

⁽²⁾ Mededeling over het vakbondsstandpunt tijdens de studiegroepvergadering van 24 maart 2004 in Dublin.

⁽³⁾ Website TACD: www.tacd.org.